

Terenga 4: Hōtaka 5 - Te Karanga i te Tangata

He Mihi

Whakapiri mai ki te rauhītanga o Nako, o Mānawanawa. Koinei te kāinga o te hunga e aroha nui ana ki te reo Māori. Mena ko koe hoki tēnā, nau mai, kia takahia e tāua tahi te huarahi nei.

Hei Mahi Whakarongo

He koroua te kaikōrero i roto i te kiriata poto o te rangi nei e aroha nuitia ana e tana whānau, e ana hoa, e ana ākongā anō hoki. Ākuanei tātou ka rongō ki te reo wainene o Wharehūia. Anei ngā pātai hei whakautu mā koutou:

1. He aha te roanga o te ingoa kua whakarāpopotohia?
2. He pēhea te āhua o ngā kākahu rangatira o mua?
3. He aha tō Taha whakaaro ki tō Angiangi?

Kia tahuri tātou ki te whakarongo ki ngā whakamahuki a Wharehūia mō tētehi whakatauaikī i ahu mai i tētehi rangatira nō Ngāti Maru me Rongowhakaata i Te Tairāwhiti.

He Whakamārama

Ko tētehi huarahi i whāia ai e ō tātou tūpuna, ko te whakarāpopoto i te ingoa roa o tētehi tangata, pērā i tō Angiangi karanga i a Taha-rākau. “E Taha, e Taha e!”
Me titiro tātou ki ngā ture reo e hāngai ana ki tēnei momo karanga i te tangata.

E + kū poto (1-2 kū poto, 1 kū roa rānei) *E tama,...* *E Mere,...* *E kō,...* *E Pē,...*

Anei ētehi whakarāpopototanga ā-karangatanga a te Māori:

E koro / kui / tai / kara / mara / hika / whae' / pā / moko / kō / hoa / kare / nō / pē

Anei ētehi whakarāpopototanga ā-ingoa a te Māori:

E 'hūi (Ngāhūia, Rāhūi) *E 'ina (Ngāhina)* *E 'hari (Rīhari)* *E Rai' (Raiha)*

Mena he roa ake te ingoa, te karangatanga rānei i te ingoa kū poto 1-2, i te ingoa kū roa kotahi rānei, ka pēnei kē te takoto o ngā kupu:

~~(E)~~ Ingoa *Kararaina,...* *Tīmoti,...* *Mereaira,...*
E + te + karangatanga *E te tungāne, ...* *E te mokopuna, ...* *E te rangatira,...*

Tirohia hoki ēnei taurira: *E te tau ✓* *E te hoa ✓* *E te kare ✗* *E te moko ✗*

Tirohia hoki ēnei taurira o te kupu whakarite hei karanga atu, hei whakanui hoki i te tangata:

E te kuru pounamu,... *Kei taku hei tawhiri,...* *E ngā ringa tōhau nui,...*
E rau rangatira mā,... *Kei aku piki kōtuku,...* *E ngā kākā tarahae o te wao,...*

Hei Mahi

E tika ana, e hē ana rānei te takoto o ēnei karanga i te tangata?

1. E whaea, haere mai ki konei.
2. E te koro mā, e te kui mā, tēnā koutou.
3. E piki kōtuku, ko koe te whitinga mai o te rā.
4. E te tau, ko koe te kuku o taku manawa.
5. E Kāterina, mōu i kōkiri te kaupapa o Te Ātaarangi, nei ka mihi.

Whakautu:

1. Hē 2. Hē 3. Hē 4. Tika 5. Hē